

УДК 330

Сінілкіна А. В.

студентка,

Київський національний університет технологій та дизайну

Науковий керівник:

Пузирьова П. В.

доцент кафедри підприємництва та бізнесу,

Київський національний університет технологій та дизайну

ВИКЛИКИ, ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КЛАСТЕРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день економічна політика України перебуває під суспільним тиском та потребує інвестиційних вливань у стимулювання економічного зростання, підвищення експорту, забезпечення більшої кількості робочих місць, розвитку малого підприємництва та нарощування інноваційних потенціалів регіонів. Водночас, складна ситуація із державними фінансовими ресурсами значно обмежує спектр інструментів, доступних уряду. За даних обставин, кластерна модель, перевагою якої є швидке отримання позитивних результатів за рахунок використання обмежених ресурсів, робить її однією з найбільш ефективних форм досягнення конкурентних переваг та консенсусу інтересів бізнесу, держави, освіти і громадських організацій для розробки і впровадження інновацій.

Кластерне підприємництво – це сучасний комплексний підхід до промислової політики, що передбачає об'єднання кількох локалізованих підприємств в межах єдиного виробничого процесу для посилення конкурентних можливостей кожного із них. Міжнародний досвід показує, що це ефективно, адже, кластерне підприємництво, як форма організації національного господарства сьогодні широко використовується провідними країнами світу. Наприклад, у ЄС створено понад 2000 кластерів, з яких 150, з огляду на розмір, спеціалізацію та кількість залучених працівників, мають світове значення. Наразі, ці кластери – об'єднані у місцеві ринки, сприяють регіональному розвитку інфраструктури та інновацій, забезпечують близько 38 % робочих місць, а 33 % компаній, що працюють у межах кластерів демонструють стабільне зростання рівня зайнятості [4].

Сьогодні, за даними звіту за 2016 р. Міністерства економічного розвитку України, на теренах країни зареєстровано 42 кластери, спеціалізація яких: інформаційні технології, машинобудування, сільське господарство, енергетика [4]. Географічне розташування кластерів України можна знайти на українській інтернет-платформі «Українські кластери» та міжнародному науково-дослідному порталі «European Cluster Collaboration Platform» (табл. 1). Разом з тим, контент-аналіз інформаційних ресурсів дозволяє знайти інтернет-представництва близько 20 кластерів, що є яскравою ілюстрацією рівня їхньої реальної роботи.

Таблиця 1

Кластери України на «European Cluster Collaboration Platform»

Область (кількість zareєстрованих кластерів)	Галузі розвитку	Кластерне об'єднання
1	2	3
Херсонська (1)	сільськогосподарське обладнання/техніка, технології для харчової промисловості, аграрна промисловість	Агропромисловий кластер «Eastern Food Technologies plus»;
Дніпропетровська (1)	Авіаційно-космічна техніка, аерокосмічні технології, ІТ, супутникові навігаційні системи, електроніка	Технологічно-науковий кластер «Dnipro Space Cluster»;
Харківська (3)	¹ Легка промисловість; ² комп'ютерне програмування/програмне забезпечення, інформаційні та комунікаційні технології; ³ сільськогосподарські ресурси та послуги, харчова промисловість та виробництво	¹ Харківський кластер модної індустрії «Fashion Cluster»; ² Харківський ІТ-кластер; ³ кластер «Agrofood»;
Черкаська (1)	Бізнес- та фінансові послуги в області транспорту та логістики, електронна техніка, телекомунікації	Інформаційно-технологічний «Cherkasy IT-cluster»;
Сумська (2)	Інформаційні технології, обробка інформації, освіта та навчання	Конотопський та Сумський ІТ-кластери;
Чернігівська (1)	ІТ та електроніка, CRM	Чернігівський ІТ-кластер;
Київська (5)	¹ Розробка штучного інтелекту, обробка інформації та систем, комп'ютерне програмне забезпечення; ² біо-фармацевтичні препарати; ³ транспортна інфраструктура, промислове виробництво, логістика; ⁴ рослинництво, сільське господарство, якість та безпека харчових продуктів; ⁵ автоматизація, робототехніка та системи керування, електроніка.	¹ Київський ІТ-кластер; ² асоціація «Health&Wealth»; ³ «Український логістичний альянс»; ⁴ агроторгівельний кластер «Ukrainian Food Valley», ⁵ APPAU;
Вінницька (2)	¹ Штучний інтелект, електроніка, обробка інформації та систем; ² сільськогосподарські ресурси та послуги.	¹ Вінницький ІТ-кластер; ² «Український органічний кластер»;
Чернівецька (1)	Захист та зберігання інформаційних даних, обробка інформації, криптографія, управління та інтелектуальний аналіз баз даних	Буковинський кластер інноваційних технологій «СВІТ»;
Івано-Франківська (1)	Енергетика, енергетичний менеджмент, передача та перетворення енергії.	«Прикарпатський еко-енергетичний кластер»;
Тернопільська (1)	Інформаційні технології та аналітичні інструменти у сфері освіти і науки	Тернопільський ІТ-кластер;
Львівська (1)	Упаковка/обробка, промислове виробництво, поліграфічні послуги	Кластер видавничої діяльності та поліграфії;
Волинська (2)	¹ Енергоефективність, освітлення, екологічний менеджмент, бізнес-послуги; ² виробництво та передача електроенергії, екологічні послуги, енергетичний менеджмент, теплоізоляція	¹ Волинська торгово-промислова палата; ² енергетичний кластер «Innovation Energy»

*Джерело: *розроблено авторами на основі джерела [3]*

Фактично кластери в Україні почали розвиватися як об'єднання підприємств на основі економічних інтересів та на довільній договірній формі між учасниками кластеру [2].

Найпоширенішою з перешкод, що виникають на етапі створення кластеру в Україні, є недовіра між партнерами стосовно управління та розпорядження фінансовими ресурсами. Ця проблема має різну вагомість залежно від рівня надходження пропозиції щодо створення кластеру. Як правило, при надходженні пропозицій від представників влади, бізнес піддається тиску і тому супротив ідеї формування кластеру – вищий. Якщо ж ініціатива йде «знизу», тобто створення кластеру є безпосередньою ініціативою представників бізнесу, то значимість цієї перешкоди буде меншою. Ключова роль держави у цьому процесі повинна полягати у налагодженні зав'язків та в усуненні бар'єрів між компаніями та освітніми організаціями.

Для успішного розвитку кластерів потрібна «потрійна спіраль»: бізнес, державні інституції, освіта. Ці три елементи необхідно об'єднати. Тоді бізнес краще зможе донести свої потреби, а державні інститути та освітні заклади зможуть їх задовольнити. Таким чином кожен із учасників кластерного об'єднання отримає найбільші вигоди за рахунок співпраці. Для науки та освіти – це можливість практичного застосування наукових розробок, підвищення якості освіти студентів, зростання відсотка працевлаштування серед випускників ЗВО, підготовка затребуваних спеціалістів. Для бізнесу та підприємств – зниження витрат виробництва за рахунок ефективної реалізації спільних інвестиційних проектів, підвищення рівня кваліфікації робітників при участі в спільних навчально-наукових програмах, можливість використовувати результати наукових досліджень.

Отже, основними тематичними напрямками українських кластерних організацій є: лісові, рекреаційні; приготування їжі, екологічно-чиста продукція; інновації та бізнес; транспорт і логістика; будівництво; технології; туризм. Українська програма підтримки кластерів повинна бути побудована на цільовому підході до заснування та підвищення інституційної спроможності низки структур управління кластерами на регіональному рівні. Ці структури управління кластерами повинні об'єднувати ключові зацікавлені сторони з приватного і державного сектору та наукових кіл, надавати послуги, зокрема, в сфері розвитку бізнесу та інновацій [1].

Список літератури

1. Папковська О. Е. Формування кластерної політики в регіонах України. *Праці Одеського політехнічного університету*. 2011. Вип. 1. С. 239 – 241.
2. Електронний ресурс. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice>.
3. Електронний ресурс. URL: <https://www.clustercollaboration.eu/cluster-mapping>.
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f52b4fa3.html>.